

PLYNOSIOS PAŽINTINIS TAKAS

Teliauk tik įsivaizduoti, kaip atrodytų Lietuvos gamta, jei sovietmečiu nebūtų buvę nusausinti didžuliai plotai pelkių. Atkūrus Nepriklausomybę pelkės pradėtos saugoti ir paskelbtos draustiniais, j juos laikui bėgant pradėti vienas po kito tiesi pažintiniai takai. Ne išimties ir Pagrmančio regioniniame parke esanti Plynosios pelkė. Ji buvo paskelbta telmologiniu draustiniu ir dar 2003 metais nutiestas medinių lento takas.

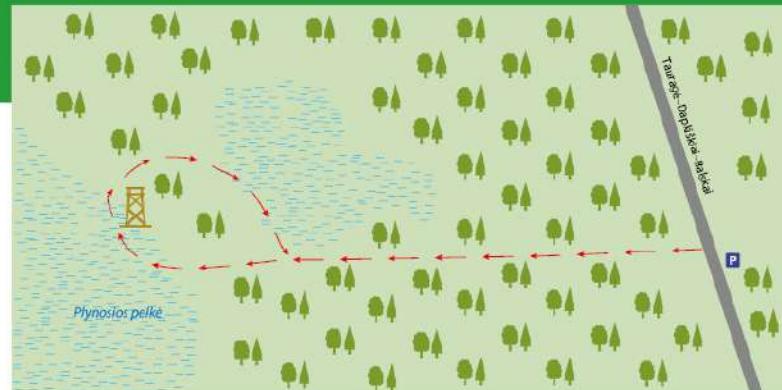
Pakerėti naujai pelkėse įrengtų Aukštumalos ir Mūšos tyrelio pažintinių takų grožio keliautojai vis dažniau ieško vietų, kur dar galima aplankytį pelkę. Jiems ką pasiūlyti turi ir Pagrmančio re-

gioninis parkas. | pelkę vedantis Plynosios pažintinis takas prasideda prie pat kelio. Pirmuosius porą šimtų metrų takas suformuotas iš smulkintos medienos ir vinguoja per eglyną. Kuo toliau, tuo šlapiau darosi, todėl nuo čia prasideda iš išilginių lentų sukonstruotas takas.

Pakeliui keičiasi ne tik tako danga, bet ir miškas. Eglės retėja, kol galiausiai visai prapuola, medžiai darosi žemesni, užtat kur kas padaugėja krūmynų ir žolynų. Elti link pelkės tokia kas žingsnių besikeičiančia gamta ne mažiau įdomi patirtis, nei būti pelkėje. Tarp aukštų žolių neriantis takelis matomas vos keletą metrų į priekį, o praeinant prie pat takelio augančius medžius

Plynosios pažintinis takas

tenka net pasilenkti. Apima jausmas, tarsi po truputį su kiekvienu žingsniu vis labiau pasineri į gamtą.

Kuo toliau, tuo žemesni darosi medžiai, kol išlindus pro žemas, plonas ir lieknas pušėles visu grožiu atsiveria Plynosios pelkės erdvė. | veidą pūstelėjė vėjo gūsiai primena Kuršių marių vėją, kuris pasitinka į jas Nemunu išeinančią kiekvieną jachtą. Kuo toliau einu taku prieš vėją, tuo labiau pelkė darosi panaši į jūrą, kai pučiantis vėjas greitai išvalo iš galvos rūpesčius ir nereikalingas mintis. Kažin ar būtų toks efektas lankantis čia nevėjuota dieną?

Ranka prilaikydamas kepurę, kad vėjas nenuneštų, artėju link apžvalgos bokštelių, kurį pamačiau ne iš karto. Pasilypėjus aukštčiau galima dar labiau patirti tą pelkės didybę ir pajauti, kaip vėjas išpučia iš galvos paskutinius kasdienybės likučius. Nebūčiau pagalvojęs, kad pabūti vienam pelkėje yra tokia puiki streso mažinimo terapija.

Plynosios pažintinis takas atsinaujina, todėl kurį laiką apžvalgos bokštelių nerasisite. Regioninis parkas žada, kad jis tikrai bus. Take stovintys stendai skelbia,

IDOMU

Plynosios pelkėje galima sutikti dirvinį sėjiką, kuris gyvena tik plynose aukštapelkėse.

kad čia galima ne tik su savimi pabūti, bet ir šį tą apie pelkų gyvenimą sužinoti. Pamačius vabzdžius gaudančias saulashes ir tik plynose aukštapelkėse gyvenantį dirvinį sėjiką bus galima lengviau suprasti, kodėl pelkės yra saugomos ir vertinamos. Vienas iš tako informacinių stendų pasakoja, jog būtent dėl dirvinių sėjikų šioje aukštapelkėje buvo iškirsti visi į plynę išplitę medžiai. Šie retai skraidantys paukščiai išskuria tik atvirose aukštapelkėse. Gal dėl to ši pelkė ir gavo Plynosios pavadinimą? ■

ŠVENTOSIOS AUKŠTUPIJO PAŽINTINĖ TRASA

Žmonės pyksta, kad bebrai užtvankas stato, lyg patys jų nestatyti. Ne bebrai, o žmonės 1957 metais užtvenkė Šventosios upę ir prasidėjo 2 metus trukęs Antalieptės marių formavimosi procesas. Prarijusios 26 ežerus Antalieptės marios tapo antru pagal dydį vandens telkiniu Lietuvoje. Ant vienos iš marių pakrantėje pūpsančių kalvų galima rasti 26 akmenis su iškaltais pavadinimais. Kiekvienas jų simbolizuja paskendusį ežerą. Greta įrengta sėdimą regykla į marių pusę, o pasiuptu galima valties stiliaus sūpynėse – nuo šiol simboliuose paslėpta vandenų tema pasitinka kiekviena, atvykusį į naujai įrengtą Šventosios aukštupio pažintinę trasą.

Pažintinės trasos atovėjimo vieta

Trasa prasideda Daneikių kaime, esančiame netoli kelio A6 (Utena–Zarasai) tarp Daugailių ir Degučių. Atvykti reikėtų per Bubius, nuo kurių žvyruotas kelias greitai nuveda prie Antalieptės marių. Trasos pradžiai parinkta tikriausiai gražiausia apylinkių vieta, kur atsiverės marių vaizdas įkvepia 10 kilometrų žygium aplink jas. Tiksliau sakant, aplink tą marių dalį, kurios dugne tūno pa-skendęs Zazubro ežeras. Antalieptės marių kranto linija ypač vingiuota, o jose suskaičiuojamos net 75 salos. Kiekviena jų turi savo vardą – Palivarko, Beržų, Kormoranų, Bružų, Skeldy ir kt. Vienose jų peri kormoranai, žuvédros, kirai ar kitai paukščiai, kitas puošia paminklai ir kryžiai – tai buvusių kai-

mų kapinės. Sako, užšalus marioms žmonės eina ledu į salas artimųjų kapais pasirūpinti, nes kitu metu laiku be valties salų nepasiekia. Tas žmogaus rankomis sukurtas Antalieptės marių kraštovaizdis atrodo tikrai vaizdingas, tačiau 22 po vandeniu atsidūrusių kaimų gyventojų akimis, tikriausiai, viskas atrodo kitaip.

Atradusi praeinantį keliuką trasa pradeda sukti ratą laikrodžio rodyklės judėjimo kryptimi. Mitologiniai laiveliai dekoruotos nuorodos, rodyklės ir mėlynų dažų žymės ant medžių leidžia visą démesį skirti aplinkai, o ne maršruto ieškojimui. Žingsnį tenka lėtinti už dvių kilometrų, nes prasideda Galminių kultūros paveldo kompleksas. Trasa veda pro senasias Galminių kaimo kapines, Galminių pilakalnį ir net kelis Galminių pilkapynus, kurie nukelia į bronzos ir vėlyvajų geležies amžius. Net jei šie objektai ir nesudomina, užliejimo išvengės pušynas džiugina kvapais ir vaizdais.

Kilometrai sukasi, kol sustoti priverčia miniatiūrinė Kirkilių apžvalgos bokšto kopija. Toks pirmasis įspūdis susidarė priėjus pamaryje įrengtą atokvėpio vietą, kurioje stovi pusmėnulio formos sostas.

Anksčiau čia buvo didžiausios marių salos – Blekiškių ir Skeldy, kurioms susijungus susiformavo pusiasalis. Vieną iš

IDOMU

Šventosios aukštupio pažintinėje trasoje yra įrengta pontoninė perkėla, kuria galima persikelti į kitą upės krantą savarankiškai.

Pontoninė perkėla

marių ilanką nuo likusios jų dalies teskiria neplati protaka, kurią Gražutės regioniniame parke sugalvota išnaudoti ypač sumaniai. Įrengus savarankišką persikelimą tarp dviejų krantų, ne tik padarytas žединis maršrutas, bet ir pasiūlyta pramoga, kurios Lietuvoje iki šiol nebuvvo. Ši pažintinė trasa yra vienintelė tokia, kuria norint įveikti reikia persikelti į kitą krantą pačiam. Atrakcija yra visiškai nemokama ir neturi analogų Lietuvoje, todėl neabejotinai pakreips pažintinių takų mėgėjus Aukštaitijos kryptimi.

MEDŽIŲ LAJŲ PAŽINTINIS TAKAS

Dvarony, Anykščių r.

55.485515, 25.060595

0,8 km

Žiedinis maršrutas

Medžių lajų pažintinės takos prasideda nuo bokšto apačioje įrengto informacinių centro ir pakelui pro Punktuką kyla į kalną link Medžių lajų tako pradžios. Šioje atkarpoje 6 informacinių stendų supažindina su Anykščių šilelio medžiais, augalais, gyvūnais. Toliau maršrutas pro Punktuką pasuka link Medžių lajų tako pradžios. Užkilus laiptais į kalną būtų galima tiesiai į jį ir nueiti, jei ne jėjimo kontrolės įrenginiai su šalia stovinčia kasa. Medžių lajų tako lankymas nemokamas, tačiau didelė dalis lankytųjų kasoje perka savanorišką vienkartinių regioninio parko lankytovo bilietai.

Medžių lajų takas yra pirmasis tokio tipo statinys ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Rytų Europoje.

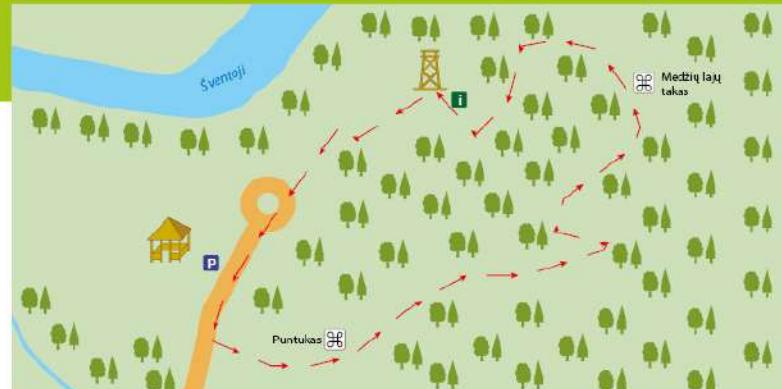

Medžių lajų takas

giliai įsitikinę, kad tai mokesčius už galimybę pasivaikščioti medžių viršūnėmis einančiu taku. Turbūt ne taip gaila susimokėti vieną eurą, kaip nesmagu pasijausti pergudrautam. Net jei kiekvienas surinktas euras ir panaudojamas protingai.

Atidavę duoklę Lietuvos gamtai žengiamė ant Medžių lajų tako. Jis pirmasis tokis pastatytas ne tik Baltijos valstybėse, bet ir visoje Rytų Europoje. Takas atidarytas prieš keletus metus, o pačios Prezidentės dalyvavimas atidarymo iškilimėse tarsi pasmerkė šį lankytiną objektą neįsivaizduojamai lankytøjų apgulčiai. Automobilių spūstys Anykščiuose, policijos pagalba reguliuojant eismą kelyje link Punktuko ir sovietinius laikus primeinančios eilės prie jėjimo parodė, kad atėjo laikas atrasti Lietuvą. Medžių lajų takas su apžvalgos bokštų tapo ne tik populiariausiu lankytinu objektu Lietuvoje, bet ir simboliu, reiškiančiu lūžio tašką, kai keliauti po Lietuvą tapo madinga.

Garsinant Anykščių šileli ir stengiantis parodyti jo grožį Medžių lajų takas stojo į vieną gretą su Antanu Baranauskui. Jo poemos ištraukas galima rasti tako stenduose. Be poeto žodžių, take stovi keletas stendų, supažindinančių su gamtinėmis ir kultūrinėmis šios vienos vertybėmis. Visgi

Medžių lajų tako apžvalgos bokštai

geba pamatyti kiekvieną miško paukštelį, šapelį ar vėjelį, kaip kad tą Baranauskas matė. Tačiau atsiverusi ir žaliai banguojanti Anykščių šilelio panorama keri bemaž kiekvieną. Turbūt ir pats poetas nebūtu prieštaravęs, kad jo apdainuotame šilelyje atsirastų toks statinys, į kurį taip gausiai keliautų žmonės pasigérēti gražia Anykščių krašto gamta.

Tik vienintelis Punktuko akmuo gali būti nepatenkintas Medžių lajų tako draugija. Anykščiai buvęs dėmesio centre, dabar gryčios didumo akmuo dėmesio gauna kur kas mažiau. Pasak mitologijos, Punktuką velnias neše Anykščių bažnyčiai griauti, tačiau mokslininkai sako turj įrodymų, kad antrą pagal dydį akmens į Lietuvą iš Skandinavijos atgabено ledynai. Per Antrajį pasaulinį karą skulptorius Pundzius akmensje iškalė Atlantą įveikusį Lietuvos lakūnų Dariaus ir Girėno bareljefus ir testamente žodžius, kuriuos galima pasiskaityti einant pro Punktuką link Medžių lajų tako pradžios. ■

medžių lajų lygyje įrengtas metalo konstrukcijų takas sukelia tokias emocijas, kad einant pirmą kartą norisi duoti beribę valią akims, o ne skaityti pažintinę informaciją.

Keleto šimtų metų ilgio takas nepradžiugins tik bijančiųjų aukščio. Kuo toliau, tuo labiau takas atsiplėšia nuo žemės ir šlaitui leidžiantis žemyn išlikdamas tame pačiame aukštyje takas vingiuoja link apžvalgos bokšto. Jame 34 metrų aukštyje įrengta apžvalgos aikštėlė ne tik sukelia pačias stipriausias emocijas, bet ir dovaną pačius gražiausius vaizdus.

Aukštaitijos regiono tautinės juostos motyvais papuoštas Medžių lajų tako apžvalgos bokštai kyla į medžių viršūnių lygį. Tolumoje galima ižvelgti net ir neseniai aplankytos aukščiausios Lietuvos bažnyčios bokštus, o apačioje mėlynuoja net keli Šventosios upės vingiai. Tik retas kuris

LANKYTINI OBJEKTAI

- Punktuko akmuo
- Medžių lajų takas
- Apžvalgos bokštai

JURAKALNIO PAŽINTINIS TAKAS

Sodų g., Daubiškiai, Akmenės r.
56.143387, 22.782968
1,7 km
Linijinis maršrutas

Prisiriūrėjės mokslinės fantastikos filmų važiuojant Ventos regioninį parką. Iš pirmo žvilgsnio gali pasiroduti, kad Ventos regioninį parką su garsiu mokslinės fantastikos filmu „Juros periodo parkas“ sieja tik vienas bendras žodis – *parkas*. Iš tikrujų sasajų yra žymiai daugiau, o jų reikia ieškoti tolumoje praeityje, kai Žemėje karaliavo dinozaurai. Steveno Spielbergo filme vaizduojami prieš 150 mln. metų Žemėje gyvenę prieistoriniai gyvūnai, kurių pėdsakų galima aptikti ne kur kitur, o Papilėje. Toje vietoje, kur ant Jurakalnio atodangos stovi apžvalgos bokštas, prasideda Jurakalnio geologinis pažintinis takas, padedantis ne tik pažvelgti į dinozaurų era, bet ir prie jos prisiliesti. Prisiliesti tikraja to žodžio prasme.

Anot papilėniškių, Jurakalnio geologinis pažintinis takas prasideda Papilėje, kur prie bažnyčios stovi S. Daukanto muziejus. Visgi tako pradžios suradimas gali suteikti nemažai neigiamų emocijų, todėl neapsirkite pasivaikščiojimo pradžia pasirinkę kitą pažintinio tako galą. Ten įrengta erdvė automobilių stovėjimo aikšteliė, stovi standas su tako schema, o apžvalgos bokštas iš karto apdomavos gražią Ventos upės slėnio panoramą.

Dar 1811 metais Baublių muziejaus įkūrėjas Dionizas Poška Ventos slėnyje ir atodangoje rado suakmenėjusių gyvių.

IDOMU

1811 m. Papilėje radus fosilių, paaškėjo, kad čia slypi juros periodo kapinyNAS. Tai vietovė išgarsino tarp geologų ir paleontologų visame pasaulyje.

Kaip vėliau paaškėjo, čia slypi ištisas juros periodo kapynas, todėl į Papilę sugužėjo geologai ir paleontologai iš Rusijos ir visos Europos. Kaip niekur kitur aukštai į žemės paviršių iškilęs juros periodo sluoksnis išgarsino Papilę tarp geologų visame pasaulyje. Rastos naujos rūsys pavadinčios lietuvių geologų vardais, o viename iš pavadinimų *Indosphinctes (Elatmites) papilensis* slypi ne kas kita, o Papilės pavadinimas.

Už apžvalgos bokšto į Ventos upės slėnį veda mediniai laipteliai. Ten esančioje gri-

Į Ventos upės slėnį vedantys mediniai laipteliai

voje nuolat vyksta erozija, todėl atveriami senieji žemės sluoksnių kartu su juose suakmenėjusiais gyviais. Ne pas vieną Papilės gyventoją galima rasti spiralės formos fosilių, kurių čia gali paaškoti kiekvienas einantis taku. Kad netekytų nusivilti, Ventos regioninis parkas prašo prieš tai apsilankytį lankytojų centre ir bent kiek susipažinti su fosilijomis ir jų ieškojimo ypatumais.

Kitoje griovos pusėje laipteliais užlipus aukštyn tako geologinė tema baigiasi. Papilė yra vienas seriausiu Žemaitijos miestelių, minimas jau nuo 1339 metų, kai čia stovėjusi pilis puolė kryžiuočiai. Dabar kairiajame Ventos krante stūksantis piliakalnis tapęs iškeliausią anapilin poilsio vietą, nes XIX amžiuje ant piliakalnio pradėta laidoti. Laidoti čia ne tik paprasti žmonės, kadangi užlipus ant piliakalnio galima pamatyti ir Simono Daukanto kapą. Jis buvo

iškiliausia šio krašto asmenybė, paskutinius gyvenimo metus praleidęs Papilėje. S. Daukanto kapo geriausia ieškoti pagal nuotrauką, nes takas iki jo nėra paženklinamas. Fotografuokite vieną iš kelių tako stovinčių informacinių stendų su tako schema ir iškilus abejonii žvilgtelkite į nuotrauką. Gal tikslaus maršruto jis ir neparodys, bet ant kelio tikrai užves.

Tiltu perėjęs į kitą Ventos krantą pažintinis takas medine paupio promenada patraukia link bažnyčios bokšto. Čia pažingsame Ventos slėnio šlaite įrengtas Lakštingalų slėnis, o kitapus tvoros stovi dailiai sutvarkytas medinis namelis. Jame įskūrės garsaus rašytojo ir istoriko darbus saugantis muziejus. Toliau tako ženklinimo nebesimato, todėl tenka apsigréžti ir grįžti atgal tuo pačiu taku. 1,8 km ilgio pažintinis takas nėra žieminės formos maršrutas. ■

LANKYTINI OBJEKTAI

- Jurakalnio griovos atodanga
- Papilės I piliakalnis
- Simono Daukanto kapas
- Simono Daukanto muziejus

Simono Daukanto muziejus Papilėje

GILIAUS EŽERO PAŽINTINIS TAKAS

Tytuvėnų vienuolyno ansamblis susilaikia nemažai žiniasklaidos dėmesio, todėl tai neabejotinai yra turistų lankomiausia vieta šiame miestelyje. Lankomiausia, bet ne vienintelė. Pasigailinti pelkėmis ir gervėmis šis regioninis parkas yra toje vietoje, kur susijungia žemaičiai su aukštaičiais ir yra savotiška jų sąsaja. Dar ežerų ketvertas telkšo Tytuvėnų apylinkėse, o aplink vieną iš jų – Giliaus – yra įrengtas 3 kilometrų ilgio Giliaus ežero pažintinis takas.

Pasivilkščiojimą šiuo taku geriausia pradėti paplūdimiu prie Tytuvėnų girininkijos. Cia ir informacinių stendų stovi, ir mašiną yra kur pasistatyti. Jei painu ir šios vietas rasti nepavyksta, galima užsukti į netoli esantį Tytuvėnų regioninio parko lankytojų centrą, kur ne tik kelia parodys, bet dar ir apie saugomus gamtos turtus pasidalys informacija.

Lieptelis į Giliaus ežerą

- Miškininkų g. 20, Tytuvėnai, Kelmės r.
- 55.610059, 23.192070
- 3 km
- Žiedinis maršutas

Šaltas ir gilus yra Giliaus ežeras. Giliausia jo vieta siekia 23 metrus gylio, o šaltą vandenį lemia gausybė įtekančių šaltinių. Dėl šių šaltinių bei dėl ežere gyvenančių dumblų vasarą vanduo tampa žalsvas. Nepaisant šalto vandens, Giliaus ežero pakrantėse yra ne vienas pliažas, todėl pasivaikščiojimą pažintiniu taku karštą vasaros dieną galima suderinti su maudynėmis ežere.

Vakariname ežero krante prasidejės Giliaus ežero pažintinis takas veda per pelkėtas pievas, todėl įrengtas medžio lentelių takas, o su apylinkių augalija ir gyvūnija supažindina iliustruoti ir informacija neperkrauti informacinių stendų.

Kiek šiauriau Giliaus ežero tyvuliuoja kitas ežeras – Apusys, o juos skiria vos keilos dešimtys metrų. Šioje vietoje medinis takas baigiasi ir sausais batais tėsti kelionės pažintiniu taku neįmanoma. Tenka šiek tiek išsukti iš maršruto ir paėjus pyliumu tarp ežerų, kur anksčiau ėjo geležinkelis, vėl galima gržti į taką, palikus už nugaros šlapią pievą.

Vargu ar verta šiuo taku eiti ankstyvą pavasarį, kai ežero vanduo būna pakiles, o pievos pažiliugusios. Tuo labiau kad einant toliau rytinį ežero krantu po kojomis srūva nesuskaičiuojama gausybė šaltinių. Tako danga įrengta iš išilginių lentų, kurios drėgnu oru gali būti pakankamai slidžios.

Rytiniame ežero krante, kur šlaite trykšta trykšta šaltiniai, susiformuoja kabančios pelkės. Iš pažiūros nedidelis ežeras einant aplink dovanaja labai skirtinges vaizdus ir galima stebeti, kaip gamta keičiasi tiesiog akyse. Ir taip įdomus pažintinio tako patrauklumą dar labiau padidina šlaite įrengtas medinis apžvalgos bokštelis. Neaukštas, bet pakankamas, kad nuo jo būtų galima pasigérēti Giliaus ežero panorama.

Take galima aptikti ir akmenų rūžos fragmentų, tik ne tokiai didelių, kuriuos galima pamatyti tame pačiame Tytuvėnų regioniniam parke įrengtame Akmenų rūžos pažintiniame take. Gamtos įvairove pasigailintis Giliaus ežero pažintinis takas nenustoja stebinti ir pabaigoje, kai jo maršutas eina per senajį šilą, kuris skaičiuoja jau trečiąjį

ĮDOMU

Kabančios pelkės – tai šlapvietės, susidarantios dėl šlaite nuolat iš po žemų trykštančių šaltinių.

šimtmetį. Dar vienas įdomus faktas, kad pusė Tytuvėnų šilo buvo iškirsta statant ilgajį Lyduvėnų tiltą.

Pačioje tako pabaigoje stabtelti priverčia kelią pastojančios sodybos. Vienoje įsikūręs Miško muziejus, bet šiam kartui pakaks ir pažintinio tako. 3 kilometrų pasivilkščiojimas neprailgo ir iš aprašymų interneite niekuo neišskiriantis pažintinis takas viršijo lūkesčius su kaupu. Graži ir nuolat besikeičianti gamta ši taką padaro vertą dėmesio, nepaisant to, kad drėgnuoju metu laiku ji pereiti gali būti sunku. ■

Apžvalgos bokštelis

LANKYTINI OBJEKTAI

- Miško muziejus
- Kabančios pelkės
- Apžvalgos bokštelis